

Treść

Od autora 9

TANIEC W SPOŁECZEŃSTWACH NAJSTARSZYCH 11

Wiadomości wstępne 11

Początki tańca 11 Źródła informacji 11

Taniec w okresie wspólnoty pierwotnej 13

Młodsza epoka kamienna (neolit) 14 Ustrój rodowy 15

Taniec we współczesnych kulturach prymitywnych 16

Charakterystyka prymitywu tanecznego 17

Magiczne podłoże tańca 17 Pierwiastek ekstatyczny 17 Społeczne znaczenie tańca 17
Zespolenie z innymi sztukami 17 Prostota form 17 Przewaga rytmu w akompaniamencie 18

Typy tańców prymitywnych 18

Tańce związane z czynnościami produkcyjnymi 18 Tańce związane z wierzeniami religijnymi 19 Tańce plemienne 20

TANIEC W KRAJACH DALEKIEGO WSCHODU 22

Wiadomości ogólne 22

Źródła informacji 22 Charakterystyka 22

Indie 24

Tańce świątynne 25 Tańce dworskie 25 Mudra i technika taneczna 25 Szkoły i kierunki taneczne 27 Współczesne widowiska taneczne 28 Tańce ludowe 28

Chiny 29

Tańce kultowe 29 Tańce dynastyczne 30 Tańce dworskie 31 Tańce w teatrze chińskim 32 Współczesne widowiska taneczne 33 Tańce ludowe 33

Japonia 34

Legendarne początki tańca 34 Tańce i dramaty kultowe 34 Taniec w teatrze japońskim 35 Tańce gejsz 36 Współczesne widowiska taneczne 37 Tańce ludowe 37

TANIEC W STAROŻYTNOSCI 39

Starożytny Wschód 39

Egipt 39

Taniec w okresie państwa starego 39 Taniec w okresie państwa średniego 41 Taniec w okresie państwa nowego 42 Tańce ludowe 43

Mezopotamia (Babilonia i Asyria) 43

Tańce kultowe 44 Tańce świeckie 44

Palestyna 45

Tańce kultowe 45 Tańce świeckie 46

Fenicja 46

Tańce kultowe 46 Tańce świeckie 46

Starożytna Grecja 47

Charakterystyka 47

Okres kreteńsko-mykeński 48

Kreta 48 Mykeny 49

Grecja za czasów Homera 49

Tańce związane z kultem Dionizosa 49 Tańce związane z kultem Apollina 50

Grecja archaiczna 50

Tańce o charakterze wojennym 50 Igrzyska i misteria 51

Grecja klasyczna w okresie państwa ateńskiego 52

Taniec w teatrze greckim 53 Nauczanie tańca 53 Taniec w życiu codziennym 54
Tańce ludowe 55

Okres hellenistyczny 55

Taniec rozrywkowy 55

Starożytny Rzym 56

Charakterystyka 56 Taniec w Etrurii 56 Taniec w okresie królewskiego Rzymu 56
Taniec w okresie republiki 57 Taniec w okresie cesarstwa 58 Taniec w schyłkowym okresie cesarstwa 59

TANIEC W ŚREDNIOWIECZU (V—XV w.) 61

Charakterystyka 61

Średniowieczny Wschód 61

Bizancjum 61

Arabia i Persja 62

Arabia 63 Persja 63

Europa we wczesnym średniowieczu 65

Taniec ludów barbarzyńskich w Europie 65

Celtowie 65 Galowie 65 Germanie 65 Goci 66 Słowianie 66

Taniec w okresie wczesnego chrześcijaństwa 67				
Tańce w kościołach 67	Walka Kościoła z pozostałościami pogaństwa 68			
Początki rozwoju tańca świeckiego 68				
Występy wagantów 69	Kształtowanie ludowych form tanecznych 70	Początki tańca towarzyskiego 71		
Taniec w okresie rozkwitu kultury feudalnej 72				
(od XI do połowy XV w.)				
Charakterystyka 72				
Pozostałości tańców o podłożu religijnym 73				
Obiedy taneczne 73	Święta błaznów 74	Sabaty 74	Tańce śmierci 74	
Tańce rycerstwa 75				
Wpływy trubadurów 75	Zabawy poturniejowe 76			
Tańce mieszczaństwa 77				
Tańce cechowe 77	Tańce mieczowe 77	Przedstawienia uliczne 78	Włoskie maskarady 78	
Taniec ludowy 79				
Zabawy ludowe 79				
Początki tańców dworskich 80				
Zabawy dworskie 80				
Zycie dworskie we Francji 80	Zycie dworskie we Włoszech 81	Zycie dworskie w Anglii 81		
Tańce towarzyskie 82				
Dwuczęściowość tańca 82	Basses-danses 83			
TANIEC W OKRESIE RENESANSU (XV—XVI w.) 85				
Charakterystyka 85				
Początki widowisk tanecznych we Włoszech 86				
Maskarady karnawałowe 86	Intermedia taneczne w teatrze 87	Intermedia taneczne w czasie uczt 87	Commedia dell'arte 88	Nauczyciele tańca 88
Początki baletu dworskiego we Francji 89				
Pochody maskaradowe 89	Pierwszy balet dworski 89	Bariery i karuzele 90		
Widowiska taneczne w innych krajach Europy 91				
Moreska 91				
Tańce towarzyskie w okresie Odrodzenia 92				
Pierwsze książki o tańcu 93	Kompozycja i stylizacja tańca 93	Pavana 94	Galliarde 95	Courante 95
Volta 95	Branle 96	Suita tańców dworskich 96	Niemieckie tańce towarzyskie 96	Polskie tańce towarzyskie 97
Tańce hiszpańskie 97				
TANIEC W OKRESIE BAROKU (1630—1750) 99				
Rozkwit baletu dworskiego 99				
Charakterystyka 99				
Balety dworskie we Francji 102				
Ballets comiques 102	Ballets à entrées 103	Balety na dworze Ludwika XIII 103	Balety na dworze Ludwika XIV 104	Królewska Akademia Tańca 105
P. Beauchamp 105				
Balety dworskie w innych krajach Europy 105				
Anglia 105	Włochy 106	Hiszpania 107	Niemcy i Austria 108	Polska 108
Rosja 109				
Dworskie tańce towarzyskie XVII w. 109				
Menuet 110	Passepied 110	Bourrée 110	Gigue 111	Rigaudon 111
Tambourin 111				
Początki baletu teatralnego we Francji 112				
Przekształcanie się baletu dworskiego w balet teatralny 112				
Komedie baletowe 112	Działalność J.-B. Lully'ego 112	Opery-balety 114	Fêtes galantes 114	Zasady techniki tanecznej 115
TANIEC W OKRESIE KLASYCYZMU (1750—1820) 117				
Rozwój baletu teatralnego 117				
Charakterystyka 117				
Pionierzy nowej sztuki baletowej 118				
Pierwsze sławne tancerki 118	Sławni tancerze XVIII w. 119	Poprzednicy Noverre'a 119		
Reforma Noverre'a 121				
Działalność J.-G. Noverre'a 121	Zasady Noverre'a 122	Znaczenie pantomimy w baletcie 123	Realistyczna obserwacja życia 123	Technika taneczna jako środek pomocniczy 123
Balet jako owoc współpracy artystów 124	Uproszczenie kostiumu baletowego 124	Uczniowie Noverre'a 125		
Rozwój baletu teatralnego w innych krajach Europy 125				
Anglia 126	Dania 126	Szwecja 127	Niemcy 127	Polska 128
Prywatne balety magnackie 128	Teatr dworski Stanisława Augusta 129	Tancerze Jego Królewskiej Mości 129	Rosja 130	Czechy i Węgry 131

Dworskie tańce towarzyskie w XVIII w. 132

Menuet 132 Gawot 132 Musette 133 Allemande 133 Bale publiczne 133

Tańce w okresie rewolucji francuskiej 133

Balet w czasie rewolucji 134

Działalność P. Gardela 134 Balety wędrownie 135 Balet w okresie Konsulatu i Cesarstwa 135

Demokratyzacja tańca towarzyskiego po rewolucji 136

Kontredans 137 Tańce ludowe i mieszczańskie 137 Początki walca 138

Balet teatralny we Włoszech na przełomie XVIII i XIX w. 138

Włoskie próby dramatyzacji baletu 139

G. Angiolini 139 Vigano i jego forma choreodramatu 139 G. Gioia 141

Blasis i początki metodycznej pedagogiki tanecznej 141

Działalność Blasisa 141 Pedagogika Blasisa 142 Zasady techniki tanecznej 143

Zasady baletu klasycznego 143

Wpływy klasycyzmu 143 Elementy ludowe 143 Zasady i estetyka tańca klasycznego 144 Nauka techniki klasycznej 145 Szkoła włoska 145 Szkoła francuska 145
Typy tancerzy 146 Hierarchia stopni baletowych 146

TANIEC W OKRESIE ROMANTYZMU 148

Balet romantyczny we Francji 148

Charakterystyka 148

Początki baletu romantycznego 151

Ch.-L. Didelot 151 Balety z życia wiejskiego 152

Romantyczny repertuar baletowy 152

„La Sylphide” 153 „Giselle” 153 „La Péri” 154 „Esmeralda” 154 Balety o tematyce narodowej 154 Pas de Quatre 155

Słynne tancerki baletu romantycznego 155

M. Taglioni 155 F. Elssler 155 C. Grisi 156

Wybitni tancerze i choreografowie okresu romantycznego 156

F. Taglioni 156 J. Coralli 157 J. Perrot 157 A. Saint-Léon 158

Rozwój baletów narodowych 159

Powstanie baletu narodowego w Rosji 159

Pierwsze balety narodowe 159 Działalność Ch. Didelota 160 Rozwój baletu w Moskwie 161 Kontakty z baletem romantycznym 161 Początki narodowej szkoły rosyjskiej 162 Asymilacja obcych artystów w Rosji 163

Początki baletu narodowego w Polsce 163

Próby organizacji zespołów przy Teatrze Narodowym 164 Balety w stylu klasycystycznym 165 Prądy romantyczne w balecie 165 Balet przy Teatrze Wielkim 166 Działalność R. Turczynowicza 167 Polskie tancerki i tancerze 167 Balety i maskarady 168

Rozwój baletu w innych krajach 168

Dania 168 Szwecja 169 Niemcy 169 Austria 170 Węgry 170 Czechy 171
Ameryka 171

Mieszczańskie tańce towarzyskie XIX w. 172

Kadryl 172 Galop 173 Ecossaise 173 Walc 173 Polka 173

TANIEC W DRUGIEJ POŁOWIE XIX w. 175

Upadek baletu na zachodzie Europy 175

Charakterystyka 175

Balety-divertissements we Francji 176

Balety L. Delibes'a 177 Wstawki baletowe w operach 177 Początki sztuki kabaretowej 178

Monumentalne balety we Włoszech 178

Balety L. Manzottiego 178 Rozwój szkoły włoskiej 179

Rozwój baletu w Rosji i w innych krajach w drugiej połowie XIX w. 179

Rozkwit baletu w Rosji. Okres Petipy i Czajkowskiego 179

Działalność M. Petipy 179 Początki renesansu muzyki baletowej 181 Współpraca Petipy i Czajkowskiego 181 L. Iwanow 181 Muzyka baletowa Czajkowskiego 182 Balety A. Głazurowa 183 Narodowa szkoła rosyjska 183 Inni działacze baletowi 183
Objawy upadku baletu 184

Rozwój baletu w Polsce 184

Rządy obcych baletmistrzów 185 Polskie tancerki i tancerze 186 Taniec w innych formach rozrywki 187

Balet w innych krajach 187

Węgry 188 Czechy 188 Ameryka 189

Tańce towarzyskie w drugiej połowie XIX w. 189

Lansjer 190 Odmiany walca 190 Kotyliion 190 Polka-mazurka 191 Kankan 191

TANIEC NA PRZEŁOMIE XIX i XX w. 193

Działalność pierwszych pionierów 193

L. Fuller 193 Taniec wyzwolony I. Duncan 194 Maud Allan 195 Ruth Saint-Denis 196

Nowe prądy w balecie rosyjskim 196

Działalność A. Gorskiego 197 Reforma M. Fokina 197 Powstanie grupy baletowej
Diagilewa 200 A. Pawłowa 200 Słynne tancerki i tancerze rosyjscy 201

Przedstawiciele starych tradycji 202

Balet w Polsce 203

Rządy ostatnich obcych baletmistrzów 203 Kontakty z zagranicą 205 Polscy tancerze
i tancerki 205

Tańce towarzyskie na przełomie XIX i XX wieku 205

Kompozycje nauczycieli tańca 206 Tańce pochodzenia egzotycznego 206

TANIEC W PIERWSZEJ POŁOWIE XX WIEKU 207

(do końca drugiej wojny światowej)

Balety Diagilewa na zachodzie Europy 208

Charakterystyka 208

Pierwszy okres Baletów Rosyjskich Diagilewa 210

Balety M. Fokina 210 Balety W. Niżyńskiego 213

Przekształcanie się Baletów Rosyjskich w imprezę międzynarodową 214

Balety L. Miasina 214 Balety B. Niżyńskiej 216 Balety G. Balanchine'a 216 Inni
choreografowie 217 Słynni soliści Baletów Rosyjskich Diagilewa 218

Powstanie tańca wyrazistego w Niemczech 219

Rytmika E. Jaques-Dalcroze'a 219 Działalność naukowa R. Labana 221 Taniec wy-
razisty Mary Wigman 222 Szkoły tańca wyrazistego 224 Przedstawiciele tańca wy-
razistego 224 Artyści niezależni 225 Teatr taneczny Kurta Joossa 226 Repertuar
K. Joossa 228

Powstanie tańca nowoczesnego w Ameryce 229

Ted Shawn 230 Zespół Denishawn 230 Doris Humphrey 231 Charles Weidman 232
Martha Graham 232

Balet przy teatrach operowych 234

Formowanie się baletu radzieckiego 234

Organizacja życia baletowego 235

Próby odnowienia repertuaru 236

Wznowienia repertuaru klasycznego 236 Wpływy konstrukttywizmu 236 Poszukiwa-
nie nowej tematyki baletowej 237 Tancerki i tancerze radzieccy 238

Rozwój baletu radzieckiego 238

Radziecki repertuar baletowy 239 Zwrot do tańca ludowego 241 Balety na moty-
wach ludowych 242 Soliści baletu radzieckiego 243

Balet w Polsce 244

Balet Teatru Wielkiego w Warszawie 244 Działalność Piotra Zajlicha 245 Działalność
innych choreografów polskich 247 Międzynarodowy Konkurs Tańca w Warszawie 248
Balety w innych teatrach polskich 248 Polska premiera „Harnasi” 250 Rytmika
Jaques-Dalcroze'a w Polsce 252

Balety przy teatrach w innych krajach Europy 252

Balet we Włoszech 252 Balet Opery paryskiej 252 Działalność S. Lifara 253 Ba-
let Królewski w Danii 254 Balet Królewski w Szwecji 255 Balet w Niemczech 255
Balet Opery budapesteskiej 256 Balet w Czechosłowacji 257

Powstanie teatralnych zespołów baletowych w innych krajach 257

Niezależne zespoły baletowe 259

Zespół Idy Rubinstein 260

Balety Szwedzkie 260

Powstanie baletu narodowego w Anglii 262

Vic-Wells Ballet 263 Towarzystwo im. Camargo 263 Klub Baletowy M. Rambert 263
Balet Sadler's Wells 263 Balet Markovej i Dolina 264

Balety Monte Carlo 265

Balety Balanchine'a 265 Balety L. Mianina 265 Rozłam w Baletach Monte Carlo 266
Balet Rosyjski z Monte Carlo 267 Oryginalny Balet Rosyjski 267

Polskie zespoły niezależne 268

Balet Parnella 268 Balet Polski 268 Szkolne zespoły tańca wyrazistego 270

Taniec w Hiszpanii 271

Hiszpańskie tańce narodowe 272 Odrodzenie tańca hiszpańskiego 273

Amerykańskie zespoły baletowe 273

Działalność artystów rosyjskich 273 Pierwsze zespoły amerykańskie 274 Początki
działalności G. Balanchine'a w Ameryce 276 Balet Karawana 277 Taniec w rewiach
i music-hallach 277

Tańce towarzyskie w pierwszej połowie XX w. 278

Związki z muzyką jazzową 278 Tańce pochodzenia amerykańskiego 279

Bibliografia 281

Spis ilustracji 288

Indeks osób 290

Indeks rzeczowy 302